Anna Benesova, 1. ročník NMgr. Bohemistika pro cizince
Ústav bohemistických studií FF UK
Soutěžní příspěvek, Student a věda: Lingvistika 2023

Analýza užití předložkových spojení s časovým významem na základě žákovských korpusů češtiny

Abstrakt: Práce prezentuje předložky, které jsou součástí jmenných frází s časovým významem. Cílem textu je zmapovat užívání těchto předložek nerodilými mluvčími češtiny. Předložky jsou v textu prezentovány z hlediska češtiny jako cizího jazyka. Je popsán postup osvojování předložek podle doporučení Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Jsou uvedeny důvody obtížnosti užití českých předložek pro cizince. Na základě materiálů žákovského korpusu češtiny CzeSL-SGT je zachycena frekvence užití předložek v kolokacích s časovým významem v písemných textech nerodilých mluvčích češtiny. Na základě dat z žákovského korpusu MERLIN jsou popsány hlavní chybové typy. Studenti se při vyjadřování časových okolností dopouštějí chyb v užití předložek během všech fází studia jazyka, z tohoto důvodu je důležité ve výuce češtiny jako cizího jazyka věnovat předložkám dostatečnou pozornost.

Klíčová slova: Čeština jako cizí jazyk, mluvnice, předložka, chybová analýza, žákovský korpus CzeSL, Merlin

1. Úvod

Práce se zaměřuje na analýzu předložkových spojení s časovým významem v písemných textech nerodilých mluvčích češtiny.

Ze sémantického hlediska patří předložky do skupiny synsémantických slovních druhů, teprve ve spojení se jmény předložky vyjadřují různé okolnostní významy: místní, časové, způsobové, zřetelové, příčinné, účelové, důsledkové, podmínkové, přípustkové (Čechová, 2011, s. 90). Časové významy, které se navrstvují na významy místní, patří k centrálním významům a jsou vyjadřovány celou řadou předložek[1].

Z hlediska češtiny jako cizího jazyka patří předložky k nejobtížnějším jevům české gramatiky (Hrdlička, 2000, s. 11–13). Chyby v předložkách u cizinců mají hojné zastoupení a jejich počet zůstává ve všech vývojových fázích studia jazyka poměrně stálý (Kotková, 2017).

[1] Čermák (1996) uvádí, že místní a časové významy zaujímají u jednoslovných předložek více než 60 %, u víceslovných předložek jejich zastoupení výrazně klesá.

Cílem naší analýzy je kvantitativně zmapovat užívání předložek, které jsou součástí jmenných frází s časovým významem, nerodilými mluvčími češtiny, a to včetně analýzy chybové. Analýza bude provedena na základě materiálů žákovských korpusů češtiny CzeSL-SGT a MERLIN.

2. Předložky s časovým významem

2. 1. Prezentace předložek s časovým významem

Při prezentaci předložek mluvnice popisují vztahy, které vyjadřují předložky ve spojení s určitým pádem a v kontextu určitých slov. Z tohoto hlediska se předložky dělí na monosémní a polysémní. **Monosémní předložky** vyjadřují pouze jeden význam, např. předložky *uvnitř, zevnitř* mají pouze význam místní, *během* – časový, *díky* – příčinný, *z hlediska* – zřetelový, *prostřednictvím* – způsobový aj. (Štícha a kol., 2013, s. 509–515). **Polysémní předložky** mohou vyjadřovat různé sémantické rysy, např. předložka *na* vyjadřuje význam časový (*na podzim se sklízí*), účelový (*půjdeme na houby*), zřetelový (*nemá nadání na jazyky*). K polysémním předložkám patří všechny předložky primární. Kroupová (1985, s. 18–19) tuto skutečnost vysvětluje tím, že primární předložky v sobě mají velmi málo významových prvků, a proto je jejich významový rozsah velmi široký. Naproti tomu jsou významové prvky sekundárních předložek zřetelnější, neboť jejich lexikální význam vyplývá ze slova, ze kterého vznikly. Významový rozsah sekundárních předložek tedy není příliš široký, a proto polysémie u nich není tak častým jevem jako u předložek primárních.

Sémantika předložek je téma velmi sporné a těžko uchopitelné. Mezi lingvisty neexistuje jednotný názor, zda předložky mají lexikální význam. Čermák (1996) poznamenává, že sémantika předložek je předmětem mnoha sporných interpretací především proto, že lingvisté nejsou sjednoceni v otázkách týkajících se pojetí pádových významů a souvztažnosti významu pádu a předložky. Kroupová (1985 s. 15–19) zastává názor, že předložky jako slovní druh svůj vlastní lexikální význam mají, i když se projevuje až prostřednictvím určitého kontextu a povahou spojení řídícího a řízeného slova, tj. jedná se o význam svou povahou kolokační.

Do kolokačních spojení vyjadřujících časové vztahy vstupují předložky nejčastěji se substantivy označujícími jisté časové úseky (*minuta, večer, jaro, dovolena*), významné dny (*svátek, výročí*), určitou činnost (*jednání, chůze, četba, pobyt*). Substantivum bývá mnohdy blíže určeno číslovkou (*na konci dvacátého století*), adjektivem (*po krátkou dobu*) nebo zájmenem (*v závěru tohoto týdne*) (Kroupová, 1985, s. 70, 101–103). V odborné literatuře jsou předložková spojení s časovým významem prezentována pomocí čtyř základních otázek: *kdy? odkdy?dokdy/nakdy?jak dlouho?* Uvnitř těchto skupin mohou být navíc specifikovány určité sémantické rysy, např. fáze děje (začátek nebo konec), přesné vymezení časového intervalu,

blízkost, okamžitost, současnost probíhajících dějů apod. (Blatná, 2006; Hrdlička, 2000; Kroupová, 1985).

Součástí jmenných frází s časovým významem mohou být předložky jak primární, tak sekundární. Dříve se mezi bohemisty bylo možné setkat názorem, že pro vyjádření časových vztahů vystačí předložky primární. Toto tvrzení lze namítnout tím, že v souboru primárních předložek chybějí prostředky, které by přesněji vyjadřovaly určité časové fáze jako průběhovost, postupnost, přesnost, neurčitost. Existují dokonce případy, kdy sekundární předložku nemůžeme nahradit žádnou předložkou primární. Např. předložky *začátkem, počátkem, koncem* vyjadřují určitou fázi průběhu děje a nejsou nahraditelné primárními předložkami *od, do*, které vyjadřují jen směřování vzhledem k nějakému bodu: srov. *začátkem ledna* x *od ledna*, *koncem prosince* x *do prosince* (Kroupová, 1973).

2. 1. Forma a struktura předložek s časovým významem

Vzhledem k tomu, že předložky samy o sobě nemají schopnost vyjadřovat časové významy, není možné čerpat z normativních lingvistických zdrojů ani žádný soupis předložek s časovým významem. S ohledem na potřeby naší analýzy bylo tedy nutné daný soupis sestavit. Všechny předložky, které by mohly být použity v kolokacích s časovým významem, byly vypsány z mluvnic a z odborných studií[2]. Tyto předložky byly seřazeny do tabulky a rozděleny na předložky primární (příloha 1), sekundární jednoslovné (příloha 2) a sekundární víceslovné (příloha 3). Celkový počet analyzovaných předložek činí 95[3].

a) Primární předložky. K předložkám, které vstupují do frází s časovým významem, řadíme celkem 15 primárních předložek[4]. Jsou to: *do, k(e), na, nad(e), o, ob, od(e), po, pro, před(e), přes(e), při, s(e), v(e), za.* Předložky se při tom pojí s různými pády. Nejvíce výskytů vykazuje Akuzativ (*na podzim, ob den, v podvečer*). Dále je Lokál (*o půlnoci, po roce, při představení*). Poté je Instrumentál (*nad ránem, před večerem*). Genitiv se vyskytuje 3krát (*do tmy, od rána, za války*). Pouze jednou je zastoupen Dativ (*k poledni*). Většina primárních předložek se pojí s jedním pádem. Předložky ***na, po, v*** mají vazbu se dvěma pády. Předložka ***za*** vyjadřuje časový význam ve spojení s třemi pády. Je třeba poznamenat, že předložky *pro+Ak* a *za+I* můžeme při vyjádření časových významů přiřadit k neparadigmatickým typům, protože se vyskytují pouze v ustálených frázích (*pro dnešek, pro tuto chvíli; den za dnem, rok za rokem*).

[2] Blatná, 2006; Cvrček a kol., 2015; Hrdlička, 2000; Karlík – Nekula – Rusínová, 1995; Kroupová, 1985; Štícha a kol., 2013.
[3] Toto číslo je velice přibližné. Jednak předložek je velké množství a v každém odborném titulu jsou prezentovány různé příklady předložek. Jednak záleží na tom, jestli předložky typu *konče/končíc, za času/za časů* chápeme jako varianty téže předložky, nebo jako dvě různé předložky (viz 2.3).
[4] Vycházeli jsme z celkového počtu primárních předložek 19, který stanoví Kroupová (1974).

Předložku *na+L* bychom také zařadili k neparadigmatickým, jelikož se objevuje pouze ve spojení *na jaře*.

b) Jednoslovné sekundární předložky. Celkový počet sekundárních předložek vyskytujících se ve frázích s časovým významem činí podle naší analýzy 80. 20 z nich jsou předložky jednoslovné. Většina jednoslovných předložek má tvar substantiva Instrumentálu singuláru. Jsou to *během, dnem, kolem, koncem, počátkem, postupem, průběhem, úvodem, začátkem, závěrem* (10 zástupců). Šest předložek má tvar adverbia (*blízko*), pět z nich je transadverbiální[5] (*doprostřed, okolo, uprostřed, veprostřed, zkraje*). K předložkám majícím tvar přechodníku patří *konče/končíc, počínaje/počínajíc, začínaje/začínajíc*.

c) Víceslovné sekundární předložky. Předložek s časovým významem víceslovných bylo nalezeno 60. Součástí všech víceslovných předložek jsou předložky primární. Nejčastěji jsou zastoupeny předložky ***v*** (*v průběhu, v úvodu*) a ***na*** (*na počátku, na přelomu*). Předložky ***od*** a ***s*** se vyskytují jak v první pozici (*od doby, s postupem*), tak v druhé pozici (*počínaje od, paralelně s*). Nejméně zastoupená je předložka ***z*** (*z doby, z období*), pouze jeden výskyt mají předložky ***k*** (*ke konci*) a ***u*** (*u příležitosti*). Další součástí víceslovných předložek jsou zpravidla substantiva abstraktního významu. Nejvíce obsazeným abstraktem je *doba*: tvoří 11 předložek (*do doby, na dobu, od dob(y), po dobu, v dobách, v době, z dob(y), za dob(y), za dobu*). Dvakrát až čtyřikrát se vyskytují abstrakta jako *čas, konec, období, průběh, úvod, začátek, závěr* (*ke konci, v období, na závěr*). Pouze jednou jsou obsazena abstrakta: *práh* (*na prahu*), *přelom* (*na přelomu*), *rozmezí* (*v rozmezí*), *stadium* (*ve stadiu*) aj. Z výše uvedeného je patrné, že převážná většina víceslovných předložek s časovým významem má strukturu typu „prep – S“ (45 zástupců, např. *na počátku, při příležitosti*). Druhé místo zastupuje struktura „prep – S – prep“ (11 zástupců, např. *při pokusu o, s platností od (do)*). Pouze 4 předložky mají strukturu „ADV – prep“ (*paralelně s, souběžně s, současně s, zároveň s*) a 1 předložka je „V – prep“ (*počínaje(íc) od*).

Sekundární předložky s časovým významem jsou monofunkční, tj. se pojí pouze s jedním pádem. Nejvíce je zastoupen Genitiv, a to jak u jednoslovných předložek (*během dne, blízko Vánoc, uprostřed prázdnin*), tak i u víceslovných (*na sklonku dne, na závěr zasedání, z období imperialismu*). Dále je s větším odstupem zastoupen Instrumentál (*mezi prací, začínajíc 1. zářím; paralelně s rozhovory, současně s úklidem*). Další pád se u jednoslovných předložek nevyskytuje, u víceslovných předložek je to Akuzativ, pojí se s ním pouze 2 předložky (*při pokusu o únik, s platností na týden*).

[5] Patří k výrazům, které původně byly substantivy v předložkovém pádě, až poté přešly v adverbium a předložku (Kroupová, 1985, s. 50–51).

2.3. Lexikální konkurence v rámci předložek s časovým významem

K předložkám s časovým významem lze přiřadit **synonymní výrazy,** a to jak v rámci skupin primárních a sekundárních předložek, tak i bezprostředně mezi primárními a sekundárními předložkami, např. *při* / *za* / *během* / *po dobu* / *v průběhu* (Kroupová, 1985, s. 107–108). Možnost zaměňovat synonymní předložky ale není vždy realizovatelná. Zaprvé primární předložky vyjadřují význam daleko obecnější, sekundární předložky mají význam specifičtější. Např. předložku ***během*** můžeme nahradit mnohými předložkami primárními: ***o*** a ***přes*** (*během prázdnin, o prázdninách, přes prázdniny*), ***za*** a ***při*** (*během jednání, za jednání, při jednání*), předložkou ***v*** (*během roku 1975, v roce 1975)*. Přitom primární předložky nevyjadřují časový průběh tak explicitně, jak to dělá předložka *během* (Kroupová, 1973). Zadruhé existují různá omezení v užití jednotlivých předložek v jistých spojeních. Např. předložky ***během*** a ***v průběhu*** vyjadřují to, že nějaké události probíhají v rozmezí určitého časového úseku (*Během letošního roku budou uspořádány tyto akce* x *Nedostatky se vyskytly v průběhu tohoto roku*). Předložka *v průběhu* je ale vyjádřením popisnějším, má knižní zabarvení, zároveň nemůže být užita vždy ve stejných případech jako předložka *během*, např. **V průběhu dne bude polojasno* (Kroupová, 1967). Z výše uvedených příkladů vyplývá, že hovořit o úplné lexikální synonymii u předložek v kolokacích s časovým významem je zavádějící, předložky mají obvykle významová nebo stylistická odstínění.

U předložek sekundárních je třeba zmínit **morfologickou synonymii**. Jedná se totiž o případy, kdy předložky mají stejný základ, ale různý typ tvarové ustrnulosti. Rozdíly se mohou projevovat následujícími způsoby: (1) bezpředložkový a předložkový pád základního substantiva (*začátkem* x *na začátek*); (2) vazba s různými primárními předložkami (*při příležitosti* x *u příležitosti*); (3) číslo základního substantiva (*za času* x *za časů*); (4) tvar přechodníku (*počínaje* x *počínajíc*) (Kroupová, 1985, s. 123–124).

Blatná (2006, s. 129–148) poznamenává, že v rámci morfologické synonymie je třeba považovat některé dvojice za dvě různé předložky, některé však můžeme chápat jako varianty jedné předložky. Např. předložky ***od doby*** x ***od dob*** Blatná považuje za varianty jedné předložky, protože se vyskytují ve stejném kontextu, odkazují na významná historická období (*od doby antiky, od dob starých Římanů*). Rozdíl je pouze v tom, že plurálový tvar (*od dob*) má vyšší frekvenci. Naproti tomu dvojici ***v době*** x ***v dobách*** Blatná chápe jako dvě různé předložky. Odůvodňuje to tím, že předložka *v době* je neutrální, vztahuje se k různým časovým úsekům, krátkým a vzdáleným (*v době spánku, v době Karla IV.*). U předložky *v dobách* převažuje negativní zabarvení a její užití se týká delších období (*v dobách bídy a hladu, v dobách*

komunismu). Zároveň existují příklady, kdy obě předložky nelze použít ve stejném kontextu: *v době květu* x **v dobách květu*.

Lexikální konkurenci můžeme pozorovat i mezi různými opozitními dvojicemi předložek, např. ***na začátku – na konci*** x ***na počátku – na sklonku*** (Blatná, 2006, s. 149–175). Společnými kolokáty předložek *na začátku – na konci* jsou hlavně řadové číslovky a substantiva s časovým významem, také substantivum *válka* (*na začátku devatenáctého století, na konci druhé světové války*). U dvojice *na počátku – na sklonku* do popředí vystupuje hodnotící prvek: ve spojení s předložkou *na počátku* převažuje pozitivní význam kolokátů (*na počátku novověku / transformace / vegetace*), předložka *na sklonku* se spojuje se substantivy majícími význam negativní (*na sklonku života / zimy / totality*). Zatímco dvojice *na začátku – na konci* zahrnuje významy časové a místní, dvojice *na počátku – na sklonku* má význam pouze časový a zpravidla označuje kratší časové úseky. Na závěr této části můžeme konstatovat, že hlavními příznaky významové shody předložek je jejich vzájemná zaměnitelnost a podobný okruh kolokátů, s nimiž se předložky pojí.

3. Předložky s časovým významem z hlediska češtiny jako cizího jazyka

3. 1. Obtížnost českých předložek pro nerodilé mluvčí češtiny

Studenti češtiny jako cizího jazyka hodnotí předložky jako jeden z nejobtížnějších jevů české gramatiky. Kromě negativního transferu, při kterém studenti přenášejí prvky ze svého mateřského jazyka do češtiny, existuje několik dalších důvodů, proč předložky patří mezi nejnáročnější gramatickou látku (Hrdlička, 2019, s. 33–36):

a) Sémantické rysy předložek. Ačkoliv primárních předložek je definováno pouze 19 (Kroupová, 1974), právě tyto předložky cizinci považují za nejobtížnější. Příčinou je to, že primární předložky nevyjadřují žádnou sémantiku, a proto jejich vhodné užití vyžaduje od studenta znalost určitých pravidel. Výhodou sekundárních předložek je naopak jejich zřetelná sémantika, avšak k osvojování těchto předložek dochází až na vyšší úrovni komunikační kompetence.

b) Vysoká synonymie předložek a jejich různá stylová platnost (*Pohádali se pro peníze* x *kvůli penězům* x *skrz peníze*).

c) Úzus. Jednak užití předložek mezi rodilými mluvčími češtiny bývá nejednotné (*na Ukrajinu* x *do Ukrajiny)*. Jednak se v jazyce projevují různé tendence: vyskytuje se hromadění předložek za sebou (*chodila s o deset let starším partnerem*), předložka *na* vytlačuje jiné předložky (*blížíme se na stanici* x dříve *ke stanici*). Tyto vývojové trendy doprovázejí běžnou řečovou komunikaci a mohou být pro cizince matoucí.

d) Způsob prezentace předložek ve výukových materiálech. Předložkám v učebnicích češtiny pro cizince je věnována nedostatečná pozornost: zůstává stranou výklad možných významových rysů předložek, chybí popis okolností výběru vhodné předložky v případě předložek synonymních, není dostatečné množství příkladů a cvičení.

Podle analýzy Kotkové (2017, s. 105–108), která ve své monografii zkoumá písemné projevy studentů češtiny s mateřským jazykem neslovanským, je oblast chyb v předložkách u cizinců rozsáhlá a vnitřně velmi rozmanitá. Souvisí to především s tím, že studenti neovládají sémantické významy předložkových spojení. Kotková (2017) přitom podotýká, že pro komunikaci jsou chyby v předložkách závažnější než chyby v koncovkách substantiv. Záměna předložky totiž může znesnadnit porozumění, nebo dokonce změnit význam sdělení, např. **Na pondělí studuju češtinu* (v pondělí, od pondělí?).

3. 2. Předložky s časovým významem podle SERR

Doporučený postup pro osvojování předložek nalezneme v materiálech Společného evropského referenčního rámce pro jazyky (SERR), který slouží jako jednotný základ pro tvorbu učebnic pro cizince, programů jazykových kurzů a testování jazykových znalostí (Hudáková – Šormová, 2019, s. 39–41).

Zvládnutí jazyka **na úrovni A1** předpokládá především základní schopnost komunikovat, gramatické prostředky jsou maximálně redukovány. Znalost předložek je považována za důležitou, měla by právě nahrazovat studentovi neúplnou znalost tvarosloví (Hádková a kol., 2005). Soubor předložek potřebných pro zvládání jazyka na této úrovni je tvořen převážně z předložek primárních. Pro vyjádření časového významu jsou uvedeny pojmenování reprezentující různé časové úseky: roční období, denní doby, názvy měsíců, dnů, svátků. Student by měl na dané úrovni rozumět především takovým projevům, které umožňují jeho orientaci v čase a prostoru, týká se to například hlášení ve veřejné dopravě: *Vlak odjede v deset hodin dvacet minut do nástupiště číslo tři*. Také by měl zvládat čtení krátkých textových zpráv: *Ve středu nemám čas*. V písemném projevu se předpokládá produkování krátkých písemných vzkazů: *Zavolám Ti za pět minut* (Hádková a kol., 2005, s. 230–237). Ze všech uvedených příkladů je zřejmé, že informace o čase patří k nejzákladnějším údajům, a tak se student s předložkovými spojeními s časovým významem seznamuje již od samého počátku studia jazyka. Předložky jsou reprezentovány pomocí jednoduchých otázek, např. *Kdy? → v pondělí, v lednu; Dokdy? → do pátku, do šesti hodin.*

Zatímco úroveň A1 je zaměřena hlavně na slovní zásobu, **úroveň A2** upřednostňuje znalost gramatiky (Čadská a kol., 2005). Student osvojuje pádový systém češtiny, a proto i předložky jsou prezentovány z hlediska spojitosti s pádem, např. *během+G (Během let se hodně změnil),*

v+Ak (Přijedu v sobotu). Student se seznamuje s tím, že některé předložky se pojí pouze s jedním pádem (*od soboty, kolem Vánoc*). Některé předložky se mohou pojit se dvěma (*na podzim* x *na jaře; v sobotu* x *v zimě*), nebo dokonce s třemi pády (*za války* x *za týden* x *den za dnem*). Zároveň student nabývá vědomosti, že pomocí stejné předložky je možné vyjadřovat různé významy, např. místo (*cesta od radnice k poště*) x čas (*od soboty*) x původ, zdroj (*dárek od rodičů*). Stále se pracuje s předložkami primárními, navíc se objevují předložky sekundární: *během, kolem/okolo*. Na rozdíl od předchozí úrovně jsou uvedeny případy vokalizace předložek (*ve středu*).

B1 čili prahová úroveň klade důraz na valenci předložek (Šára a kol., 2001, s. 311–314). Představuje předložkové pády vyjadřující okolnost, ve kterých význam předložky bývá nejvíce zřetelný. Právě takové případy jsou pro danou úroveň považovány za základní, např. *po+Ak* → jak dlouho (*Po celou dobu nic nedělali*); *po+L* → uplynulý čas (*Po dvou hodinách jednání skončilo*).

Úroveň B2 odpovídá úrovni samostatného uživatele jazyka, od studenta se očekává poměrně vysoký stupeň pravopisné a gramatické správnosti. O předložkách jsou vyžadovány následující znalosti (Holub a kol., 2005, s. 308–313):

a) předložky mohou být jak jednoslovné (*v*), tak víceslovné (*v době*);
b) použití předložky v kombinaci s pádem příslušného substantiva podává vztah mnohem určitěji a méně obecně, než to dělá pád bez předložky;
c) jedno a totéž slovo může vystupovat v roli různých slovních druhů, např. předložka x příslovce (*Přijedu kolem poledne* x *Kolem projíždějí auta*).

Popis **úrovní C1 a C2**, odpovídajících zkušenému uživateli jazyka, v české verze SERR zatím neexistuje. Předpokládáme, že by zde student měl rozšiřovat spektrum používaných předložek sekundárních. Dalším předpokladem je to, že by student neměl dopouštět chybného užití předložek, respektive že by tyto chyby měly odpovídat chybám rodilého mluvčího.

3. 3. Metodická doporučení k prezentaci předložek s časovým významem

Adamovičová (2012, s. 11–14) vymezuje hlavní body, které působí potíže studentům při osvojování českých předložek, a zároveň nabízí poznatky, jak je možné tyto komplikace minimalizovat:

a) Vazbu primárních předložek s různými pády si student osvojuje postupně. Např. se nejprve seznamuje s předložkou *po+L* v časovém významu (*po obědě*), poté ve významu lokálním (*po městě*), až později se objeví *po+Ak* (*po kolena*). Z důvodu přehlednosti by všechny příklady užití téže předložky s různými pády měly být shrnuty v přílohách učebnice.

b) Jelikož jsou předložky součástí valence verbální, adjektivní a substantivní, je více prospěšné pracovat s výrazy jako celky, než je rozčleňovat na předložku a pádovou koncovku. Např. při prezentaci času je efektivnějším způsobem výuky klást důraz na ustálenost a uvádět hotové výrazy (*po obědě, o víkendu, na Vánoce*). Při cvičení volby vhodné předložky mezi předložkami synonymními je třeba zapojovat kontext a uvádět autentické příklady z korpusu.

c) Při výuce jednoslovných sekundárních předložek je třeba zdůrazňovat to, že některé z nich korespondují s příslovci (*Vánoce jsou blízko* x *blízko Vánoc*). K osvojování víceslovných předložek, vzhledem k jejich příslušnosti k publicistickému a odbornému stylu, by se mělo docházet až ve vyšších stupních studia.

d) Předložky mohou být součástí frazémů, při tom původní význam předložky v nich bývá většinou oslaben nebo deformován, zároveň se do podobných spojení zapojuje pouze omezený okruh lexémů. Na toto je třeba studenty upozorňovat a uvádět podobné výrazy pouze jako ustálená spojení (*pro jednou to stačí* x **pro dvakrát to stačí*).

Hrdlička (2000, s. 55–61) se domnívá, že z metodického hlediska je užitečné prezentovat předložky v učebnicích češtiny jako cizího jazyka **po významových celcích**, které je třeba dělit na základní (určené začátečníkům a mírně pokročilým) a nadstavbové (určené středně a více pokročilým). Předložková spojení s časovým významem patří do základní významové skupiny. Faktorem rozhodujícím o přítomnosti určitých primárních a sekundárních předložek ve skupině by byla jejich frekvence.

Podstatné je, že se předložky ve frázích s časovým významem vyznačují vysokou mírou synonymie. Hrdlička (2000, s. 102) toto vysvětluje tím, že v jazykovém pojetí je tok času chápán lineárně, probíhá na jedné ose, a tak časovou lokalizaci můžeme umístit pouze do úseku před určitý časový orientátor (*před představením*), bezprostředně do něho (*během / při / v průběhu představení*), nebo do úseku po skončení jeho platnosti (*po představení*). Tím se objasňuje značná míra významově blízkých prostředků pro vyjádření časových významů. Cizinec ale nedokáže bez náležitého popisu významových rysů jednotlivých předložek uchopit rozdíly mezi nimi. Proto Hrdlička (2000) dochází k názoru, že z hlediska potřeb jinojazyčného mluvčího je třeba význam předložek detailně specifikovat. Tabulka 1 představuje příklad popisu významových distinktivních rysů předložek.

Tabulka 1 Specifikace vybraných předložek s časovým významem pro nerodilé mluvčí češtiny

Předložka	**Specifikace**
po+Ak	- časová hranice rozsahu (*až po tuto chvíli*) - časové rozpětí, užití s blíže nespecifikovaným substantivem (*po staletí, po generace*) - s adjektivem má knižní raz (*Po celý den neřekl ani slovo*)
po+L	- opakovanost (*Po nocích se toulal. Opravoval to po večerech*.)
přes+Ak	- překročení určité časové meze (*Je mu přes padesát. Pracoval přes poledne*.)

	- časový průběh, blíží se významu „během“ (*Přes noc napadl sníh*.)

Tabulky s podobnou specifikací předložek jsou přehledné, znázorňují jemné významové rozdíly mezi předložkami konkurenčními, uvádějí příklady jejich různých užití. Zastáváme názor, že by takové zpracování předložek bylo pro cizince velmi přínosné a pomáhalo by případným chybám v užití předložek předcházet.

4. Analýza užití předložek s časovým významem v textech nerodilých mluvčích češtiny

V následující části práce představíme analýzu užití předložek ve frázích s časovým významem v písemných textech nerodilých mluvčích češtiny.

4. 1. Metodologie analýzy

Analýza probíhala na základě materiálů žákovských korpusů češtiny, je rozdělena do dvou následujících částí.

První částí je frekvenční analýza předložek. Cílem tohoto kroku je zjistit, které předložky z představeného spektra předložek nerodilí mluvčí používají a které patří k nejfrektovanějším. Pro tento účel byl zvolen žákovský korpus **CzeSL-SGT**. Korpus obsahuje přepisy písemných prací nerodilých mluvčích. Celkem je to 8 617 textů od 1 965 různých autorů s 54 různými prvními jazyky (Rosen, 2015). Naše analýza zahrnovala úrovně A1, A2, B1 a B2, a to bez ohledu na mateřský jazyk cizince. Do analýzy byly zařazeny všechny předložky, jejichž seznam jsme stanovili v teoretické části práce (viz příloha 1, 2, 3). Předložky byly zkoumány v rámci celé jmenné fráze, tj. zohledněno bylo i to, že substantivum může být rozvito adjektivem, zájmenem nebo číslovkou[6].

Ve spojeních s primárními předložkami je určování časových významů obtížné s ohledem na absenci významové složky na předložce, např. vyjádření *přijel na víkend / na Vánoce* stojí na pomezí významů časového a účelového, výrazy *seznámili se na večírku / na vycházce* jsou na pomezí významů časového, místního, způsobného (Hrdlička, 2000, s. 104–105). Významová hodnocení mají proto často subjektivní charakter. Z tohoto důvodu a také z důvodu vysokého výskytu primárních předložek podotýkáme, že je třeba počítat s možnými nepřesnostmi v uvedené frekvenci primárních předložek. Výskyt sekundárních předložek je výrazně menší, a proto si klademe nárok na větší přesnost uvedených údajů.

Druhá část analýzy se věnuje chybové analýze. Cílem je určit hlavní typy chyb v užití předložek v kolokacích s časovým významem. Frekvenční analýza ukázala vysoký výskyt předložek (celkový počet se blíží deseti tisícům). Zároveň jsme poznamenali, že určování časových významů je třeba v rámci korpusu provádět ručně. Z těchto důvodů bylo rozhodnuto,

[6] Příklad dotazu: [lemma="do"][tag="A.*"|tag="C.*"|tag="P.*"]{0,2}[tag="N.*"&tag="....2.*"].

že pro chybovou analýzu bude vhodné zvolit korpus **MERLIN**, jenž zahrnuje menší množství dat. Korpus obsahuje 442 textů pocházejících ze zkoušek Univerzity Karlovy v Praze[7]. Nabízí ruční chybovou anotaci, zároveň je každý text zařazen experty do odpovídající úrovně podle SERR. Výskyty chyb v předložkových spojeních s časovým významem byly zkoumány na úrovních A2, B1 a B2 (na úrovni A1 je v korpusu zastoupen pouze jeden text).

4. 2. Frekvenční analýza na základě korpusu CzeSL-SGT

Z důvodu přehlednosti byla frekvenční analýza předložek rozdělena do tří částí: analýza primárních předložek, analýza jednoslovných a víceslovných sekundárních předložek.

Tabulka 2 Frekvence primárních předložek s časovým významem

Předložka	Počet	Předložka	Počet	Předložka	Počet	Předložka	Počet
v + Ak	3842	na + Ak	546	při + L	66	za + G	12
v + L	2158	do + G	530	po + Ak	38	za + I	2
o + L	642	za + Ak	330	přes + Ak	26	ob + Ak	1
po + L	639	před + I	248	pro + Ak	17	nad + I	0
od + G	614	na + L	98	k + D	15	s + I	0

Primární předložky patří k nejfrektovanějším slovům v češtině (Čermák – Křen, 2004, s. 375). Přesto bylo zjištěno, že studenti k vyjádření časových významů používají některé předložky velmi málo. Jak ilustruje tabulka 2, devět předložek má výskyt menší než 100, dvě předložky se nevyskytují (*nad+I* a *s+I*). Sedm předložek považujeme za frekventované, mají výskyt mezi 200 a 700. Jsou to: *o+L, po+L, od+G, do+G, na+Ak, za+Ak, před+I*. Předložka *v* je nejfrektovanější: ve spojení se dvěma pády má jako jediná více než 5 000 výskytů.

Tabulka 3 Frekvence jednoslovných sekundárních předložek s časovým významem

Předložka	Počet	Předložka	Počet	Předložka	Počet	Předložka	Počet
během	193	začátkem	7	mezi	3	počátkem	2
kolem	15	koncem	4	uprostřed	3	okolo	1

Tabulka 4 Frekvence víceslovných sekundárních předložek s časovým významem

Předložka	Počet	Předložka	Počet	Předložka	Počet	Předložka	Počet
na konci	54	na začátek	4	po dobu	2	současně s	1
na začátku	50	ke konci	3	z období	2	v období	1
v době	21	od doby	3	za dobu	2	v závěru	1
v průběhu	15	na dobu	2	na sklonku	1	z doby	1
na počátku	4	na konec	2	při pokusu o	1		

Analýza sekundárních předložek ukázala, že na rozdíl od předložek primárních je studenti používají mnohem méně. Tabulka 3 představuje výsledky frekvenční analýzy jednoslovných

[7] Korpus MERLIN. *Korpus MERLIN v číslech* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://merlin-platform.eu/C_mcorpus.php#anchor6>.

sekundárních předložek. Ve frázích s časovým významem mají celkem 228 výskytů, z nichž převážnou většinu zaujímá předložka ***během***. Tabulka 4 ukazuje frekvenci víceslovných předložek, které mají celkem 170 výskytů. K nejfrektovanějším patří předložky ***na začátku, na konci, v době, v průběhu***. Malý výskyt víceslovných předložek v textech nerodilých mluvčích souvisí především s tím, že většina těchto předložek má stylistické zabarvení a patří do odborného, publicistického nebo administrativního stylu. CzeSL-SGT zahrnuje pouze texty obecného charakteru, z tohoto důvodu najít jednotlivé předložky v žákovském korpusu není možné.

Primární i sekundární předložky se při vyjadřování časových významů pojí s různými okruhy kolokátů. Vzhledem k tomu, že autoři textů obsažených v žákovském korpusu jsou většinou studenti, objevují se kromě určitých časových úseků (názvů měsíců, dnů v týdnu) častá spojení se slovy: *studium, léto, prázdniny, vyučování*.

4. 3. Chybová analýza na základě korpusu MERLIN

Na základě analýzy textů žákovského korpusu MERLIN byly vymezeny čtyři hlavní typy chyb v užití předložek ve frázích s časovým významem. Typy chyb a jejich počet jsou prezentovány v tabulce 5. Z tabulky je zřejmé, že největší počet chyb v užití předložek se vyskytuje na úrovni B1. Souvisí to především se zadáním testu, ve kterém bylo třeba napsat neformální e-mail popisující nějakou událost. Z tohoto důvodu studenti na této úrovni ve velké míře uváděli různé časové okolnosti.

Tabulka 5 Typy chyb v užití předložek ve frázích s časovým významem

Typ chyby / Jazyková úroveň	A2	B1	B2	Celkem
Nadbytečné užití předložky	4	25	5	34
Záměna předložky	3	14	4	21
Chyby ve vokalizaci předložek	0	6	3	9
Vynechání předložky	2	2	0	4

a) Nadbytečné užití předložky. Patří k nejpočetnějšímu typu chyb. Nadbytečně studenti používají ve většině případů předložku ***v*** (*V minulý tydeň jsme měli s Tomašem zajimavý vylet*), často se vyskytuje před příslovci (*V odpoledne jít na procházku*). Podle našeho názoru si studenti uvědomují, že předložka *v* vyjadřuje dobu nebo určitý časový údaj, ve kterém se něco děje, a proto ji při vyjádření časových okolností používají nadměrně, např. *Ale **v 27.08.06** budu přichazet ráda. Setkavame **v 15:00**?* Zde je při vyjádření časových údajů možné zpozorovat paralelu v užití předložky *v*: *v 15:00→ *v 27. 08. 06*. Podobná analogie může být jednou z příčin tak velkého počtu chyb tohoto typu.

V korpusu najdeme také příklady nadbytečného užití předložek ***na*** (*Chtěly bychom bydlet tam na dva dny se snídaní*) a ***za*** *(Učím se česky za dva roky*.). Pouze jednou byla nalezena nadbytečná předložka ***od*** *(Učila jsem se česky od tři semestrů na univerzitě).*

b) Záměna předložky. Jedná se o druhý nejčastější typ chyby, ale domníváme se, že je z hlediska celkové chybovosti v užití předložek zásadní a nejzávažnější. Důvodem je to, že vhodné užití předložek vyžaduje od studenta hlubší znalost jejich sémantických distinktivních rysů (viz 3.3).

Nejčastější záměna předložek se vyskytuje mezi předložkami ***na, o, v***. Souvisí to s tím, že se předložka ***o*** pojí s časovými úseky označujícími volné dny a svátky. Proto se často setkáváme s případy záměny předložek ve spojeních se substantivy *prázdniny, víkend, dovolená*, např. ***na*** místo ***o*** (*Prostě věci co bychom dělali také v Praze* ***na běžný víkend***); ***v*** místo ***o*** (***V dovolene*** *navstívim moje přátele v Berlině*). Také najdeme opačné případy užití předložky ***o*** místo ***v*** (*Měl jsem hodně práci a malo času* ***o minulých týdnech***). Dalším častým jevem je užití předložky ***na*** místo ***v*** (*Máte na leto v Brně také jeden kurz češtiny?*). Tato chyba se vyskytuje pouze s lexémem *léto*. Domníváme se, že důvodem je chybná analogie se spojeními *na jaře / na podzim*. Ostatní případy se v korpusu vyskytují ojediněle, např. ***za*** místo ***v*** (*Tvoje Email dostala jsem za posledny tyden*); ***v*** místo ***při*** (*Jak v poslední navštevě*) aj.

c) Chyby ve vokalizaci předložek. Chyby ve vokalizaci předložek jsou poměrně časté, jsou však méně závažné, protože nebrání porozumění textu. Můžeme je rozdělit na 2 typy: chybějící vokalizace (*Myslím, že umíme setkat tam v tři hodiny*) a nadbytečná vokalizace (*Setkáme se ve deset hodin*).

d) Vynechání předložky. Podle počtu výskytů se jedná o nejméně častý typ chyby (*V pátek večer asi 19 hodin?*). Předpokládáme, že vynechání předložky je charakteristické pro počáteční fáze studia češtiny, protože je to jediný typ chyby, který se na úrovni B2 nevyskytuje.

e) Ostatní chyby. Zde je třeba poznamenat, že k bezchybnému užití předložky patří i užití náležitého pádu, s nímž se tato předložka pojí. Během analýzy předložkových spojení s časovým významem se objevilo široké spektrum chyb jak ve volbě vhodného pádu (*A k tomu* ***v poslední dobu*** *nutne prepsat i zachazení z internetem*), tak ve volbě správné koncovky substantiva (*Muslím, že pojideme* ***v července*** *do Kryma také*). V uvedených příkladech je předložka použita správně, chyba je na jejím kolokátu, a proto vyjádření časových okolností nemůžeme hodnotit jako správná. V rámci rozsahu tohoto textu není možné analyzovat také chyby v užití předložek s nevhodným pádem. Je však třeba mít na paměti, že tento typ chyby je další velkou kapitolou problematiky týkající se užití předložek nerodilými mluvčími češtiny.

5. Závěr

Tato práce se věnuje předložkovým spojením s časovým významem. Na základě materiálů mluvnic a autorských textů byl sestaven seznam předložek vstupujících do frází s časovým významem a popsána jejich charakteristika. Dále byla na vybraných příkladech představena lexikální konkurence v rámci předložek s časovým významem. Dospěli jsme k názoru, že hovořit o úplné synonymii u těchto předložek není možné. Předložky mají obvykle významová nebo stylistická odstínění.

Z hlediska češtiny jako cizího jazyka patří předložková spojení s časovým významem k centrální slovní zásobě, studenti se s nimi seznamují již od samých počátků svého studia. I na pokročilé úrovni ovládání jazyka je od studenta požadována znalost především předložek primárních. Ve výukových materiálech jsou však předložky prezentovány okrajově, zpravidla v rámci pádového systému češtiny. Prezentace předložek v rámci významových celků a popis jejich sémantických distinktivních rysů by mohly pomoct jinojazyčným mluvčím chybám v užití předložek předcházet.

Na základě materiálů žákovských korpusů byla provedena analýza předložkových spojení s časovým významem v textech nerodilých mluvčích češtiny. Frekvenční analýza ukázala, že některé předložky, a to jak primární, tak sekundární, mají malý nebo nulový výskyt, a proto je při vyjadřování časových okolností můžeme z hlediska češtiny jako cizího jazyka hodnotit jako okrajové. V závěrečné části práce byla provedena chybová analýza užití předložek ve frázích s časovým významem. Během této analýzy jsme vymezili hlavní chybové typy. K nejfrektovanějšímu patří nadbytečné užití předložky. Dále je to záměna předložky. Tento typ chyby považujeme z hlediska sémantiky předložek za nejzásadnější. Důvodem je to, že vhodné užití předložky vyžaduje od cizince znalost významových rozdílů mezi konkurenčními předložkami. Zde narážíme na určité nedostatky prezentace předložek v učebních materiálech pro jinojazyčné mluvčí, o kterých jsme se zmínili výše.

Výsledky analýzy ukázaly, že se studenti při vyjadřování časových okolností dopouštějí chyb v užití předložek během všech fází studia jazyka. Dospíváme proto k názoru, že předložky pro cizince představují důležitou kapitolu v osvojování české gramatiky, které je třeba věnovat dostatečnou pozornost.

Literatura

Adamovičová, A. (2012): K prezentaci prepozic ve výuce češtiny pro cizince. *Usta ad Albium Bohemica*., 12 (2), s. 8–19.

Blatná, R. (2006): *Víceslovné předložky v současné češtině*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Cvrček, V. a kol. (2015): *Mluvnice Současné češtiny I: Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum.

Čadská, M. a kol. (2005): *Čeština jako cizí jazyk: Úroveň A2*. Univerzita Karlova v Praze, Ústav jazykové a odborné přípravy. MŠMT ČR: Nakladatelství TAURIS.

Čechová, M. a kol. (2011): *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství.

Čermák, F. (1996): Systém, funkce, forma a sémantika českých předložek. *Slovo a slovesnost,* 57 (1), s. 30–46.

Čermák, F. – Křen, M. (2004): *Frekvenční slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Hádková, M. – Línek, J. – Vlasáková, K. (2005): *Čeština jako cizí jazyk: Úroveň A1*. Univerzita Palackého v Olomouci, Katedra bohemistiky Filozofické fakulty. MŠMT ČR: Nakladatelství TAURIS.

Holub, J. a kol. (2005): *Čeština jako cizí jazyk: Úroveň B2*. Univerzita Karlova v Praze, Ústav bohemistických studií. MŠMT ČR: Nakladatelství TAURIS.

Hrdlička, M. (2000): *Předložky ve výuce češtiny jako cizího jazyka.* Praha: Nakladatelství Karolinum.

Hrdlička, M. (2019): *Kapitoly o češtině jako jazyku nemateřském.* Univerzita Karlova v Praze: Nakladatelství Karolinum.

Hudáková, A. – Šormová, K. a kol. (2019): *Čeština jako druhý jazyk: Metodická perspektiva*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.

Karlík, P. – Nekula, M. – Rusínová, Z. (1995): *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Kotková, R. (2017): *Čeština nerodilých mluvčích s mateřským jazykem neslovanským*. Univerzita Karlova v Praze: Nakladatelství Karolinum.

Kroupová, L. (1967): Během – v průběhu. *Naše řeč*, 50 (4), s. 243–245.

Kroupová, L. (1973): Sporné případy nevlastních předložek. *Naše řeč*, 56 (1), s. 19–26.

Kroupová, L. (1974): K diskusi o slovnědruhové povaze předložek a jejich klasifikaci. *Slovo a slovesnost*, 35 (4), s. 265–268.

Kroupová, L. (1985): *Sekundární předložky v současné spisovné češtině*. Praha: Ústav pro jazyk český ČSAV.

Rosen, A. (2015): CzeSL-SGT: korpus češtiny nerodilých mluvčích s automaticky provedenou anotací. In: *WIKI Český národní korpus.* [online] [cit. 2022-07-25]. Dostupné z: <http://utkl.ff.cuni.cz/~rosen/public/2014-czesl-sgt-cs.pdf>.

Šára, M. a kol. (2001): *Prahová úroveň: Čeština jako cizí jazyk*. Strasbourg: Council of Europe.

Štícha, F. a kol. (2013): *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia.

Korpusy

Korpus MERLIN. [online] [cit. 2022-07-25]. Dostupné z: <http://merlin-platform.eu/index.php>.

Šebesta, K. – Bedřichová, Z. – Šormová, K. – Štindlová, B. – Hrdlička, M. – Hrdličková, T. – Hana, J. – Petkevič, V. – Jelínek, T. – Škodová, S. – Poláčková, M. – Janeš, P. – Lundáková, K. – Skoumalová, H. – Sládek, Š. – Pierscieniak, P. – Toufarová, D. – Richter, M. – Straka, M. – Rosen, A.: *CzeSL-SGT: korpus češtiny nerodilých mluvčích s automaticky provedenou anotací*, verze 2 z 28. 7. 2014. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2014. Dostupné z: < http://www.korpus.cz>.

Příloha 1 Primární předložky s časovým významem

	Předložka	Pád	Příklad
1.	**do**	G	*do tmy*
2.	**k**	D	*k poledni*
3.	**na**	Ak, L	*na podzim; na jaře*
4.	**nad**	I	*nad ránem*
5.	**o**	L	*o půlnoci*
6.	**ob**	Ak	*ob den*
7.	**od**	G	*od rána*
8.	**po**	Ak, L	*po krátkou dobu; po roce*
9.	**pro**	Ak	*pro dnešek*
10.	**před**	I	*před večerem*
11.	**přes**	Ak	*přes den*
12.	**při**	L	*při představení*
13.	**s**	I	*s nástupem do práce*
14.	**v**	Ak, L	*v podvečer; v červnu*
15.	**za**	G, Ak, I	*za války; za minutu dvanáct; den za dnem*

(Cvrček a kol., 2015; Karlík – Nekula – Rusínová, 1995; Štícha a kol., 2013)

Příloha 2 Jednoslovné sekundární předložky s časovým významem

	Předložka	Pád	Příklad
1.	**během**	G	*Během dne bude polojasno.*
2.	**blízko**	G	*Došlo k tomu blízko Vánoc.*
3.	**dnem**	G	*Dnem 1. ledna příštího roku nabývá vyhláška platnosti.*
4.	**doprostřed**	G	*Přesunul datum porady doprostřed týdne.*
5.	**kolem**	G	*Přijdu kolem deváté. Práce trvala kolem 2 hodin.*
6.	**koncem**	G	*Koncem roku poslali hlášení.*
7.	**konče/končíc**	I	*Konče únorem přestává mít službu v noci.*
8.	**mezi**	I	*Mezi prací o věci přemýšlel. Přijdu mezi jednou a druhou hodinou.*
9.	**okolo**	G	*Přijdu okolo poledne. Práce trvala okolo 2 hodin.*
10.	**počátkem**	G	*Počátkem ledna začali se stavbou.*
11.	**počínaje(íc)**	I	*Rozpočet sociálních potřeb nabývá platnosti dnem schválení na konferenci, tj. počínaje 12. zářím 1984.*
12.	**postupem**	G	*Postupem času si zvykl.*
13.	**průběhem**	G	*Průběhem příštího týdne budou známy další okolnosti.*
14.	**uprostřed**	G	*Uprostřed prázdnin odjel do ciziny.*
15.	**úvodem**	G	*Úvodem diskuse upozorňuji…*
16.	**veprostřed**	G	*Probudil se veprostřed noci.*
17.	**začátkem**	G	*Začátkem ledna začali se stavbou.*
18.	**začínaje(íc)**	I	*Začínajíc 1. zářím začal navštěvovat večerní kurz.*
19.	**závěrem**	G	*Závěrem besedy se nám dostalo ujištění.*
20.	**zkraje**	G	*Jak ho opustili zkraje noci.*

(Cvrček a kol., 2015; Karlík – Nekula – Rusínová, 1995; Kroupová, 1985)

Příloha 3 Víceslovné sekundární předložky s časovým významem

	Předložka	Pád	Příklad
1.	**do doby**	G	*Teprve čisté výnosy do doby splatnosti mu dají nezkreslenou představu o rozdílech v možných ziscích.*
2.	**do období**	G	*Seno si zachová svou kvalitu až do období přikrmování.*
3.	**ke konci**	G	*Hlášení se podává vždy ke konci měsíce.*
4.	**na dobu**	G	*Stravenky platí na dobu 3 měsíců.*

5.	**na dobu od (do)**	G	*Posun pracovní doby na dobu od 7.00 do 15.30 hod.*
6.	**na hranici**	G	*K významnému objevu došlo na hranici dvou století.*
7.	**na konci**	G	*Hlášení se podává vždy na konci měsíce.*
8.	**na konec**	G	*Na konec roku měli vždy napilno.*
9.	**na kraji**	G	*Polemika Petra Fidela s Ivanem M. Jirousem, vedená na kraji osmdesátých let.…*
10.	**na počátku**	G	*Na počátku července si vzal dovolenou.*
11.	**na pořad**	G	*Dostal se na pořad jednání.*
12.	**na prahu**	G	*Na prahu nového roku si dal velká předsevzetí.*
13.	**na předělu**	G	*K významnému objevu došlo na předělu dvou století.*
14.	**na přechodu od**	G	*Třídní boje na přechodu od feudalismu ke kapitalismu.*
15.	**na přelomu**	G	*K významnému objevu došlo na přelomu dvou století.*
16.	**na sklonku**	G	*Přijížděl na sklonku dne (týdne, měsíce).*
17.	**na úvod**	G	*Na úvod svého projevu zhodnotil současnou situaci.*
18.	**na začátek**	G	*Na začátek roku měli vždy napilno.*
19.	**na začátku**	G	*Na začátku července si vzal dovolenou.*
20.	**na závěr**	G	*Na závěr zasedání hlasovali.*
21.	**od dob(y)**	G	*Od dob(y) svého působení ve Varšavě se velice změnil.*
22.	**paralelně s**	I	*Paralelně s rozhovory s východoevropskými státy o vstupu do NATO budou probíhat s ruskou vládou intenzivní jednání.*
23.	**po dobu**	G	*Po dobu výuky bude škola uzavřena.*
24.	**počínaje(íc) od**	G	*Počínajíc od 1. září 1984 pozbývá vyhláška platnosti.*
25.	**při pokusu o**	Ak	*Při pokusu o únik byl sražen na mantinel.*
26.	**při příležitosti**	G	*Při příležitosti 10. výročí podepsání smlouvy o spolupráci.*
27.	**při sledování**	G	*Použil analýzu obrazu při sledování poklesu objemu buněk…*
28.	**s odstupem**	G	*I s odstupem pětadvaceti let nehodnotí své dílo jako mylný krok.*
29.	**s platností do**	G	*tyto jízdenky mohou být vystaveny pouze s platností do dne předcházejícího dni 15. narozenin držitele.*
30.	**s platností na**	Ak	*Síťové jízdenky s platností na týden, měsíc nebo rok.*
31.	**s platností od (do)**	G	*Rybářský lístek s platností od 1. dubna do 30. září.*
32.	**s postupem**	G	*S postupem doby nabyl jiného mínění.*
33.	**s průběhem**	G	*S průběhem doby se stanovisko změnilo.*
34.	**s účinností od (do)**	G	*Změna tramvajového provozu na lince 9 platí s účinností od 1. září do 30. listopadu 1984.*
35.	**souběžně s**	I	*Souběžně s veletrhem se bude konat odborná konference.*
36.	**současně s**	I	*Současně s úklidem vyprali i záclony.*
37.	**u příležitosti**	G	*Kniha byla vydána u příležitosti 15. výročí založení organizace.*
38.	**v čase**	G	*Strádání všeho lidu v čase války.*
39.	**v dobách**	G	*V dobách Karla IV. byla založena univerzita.*
40.	**v době**	G	*V době pracovního klidu tyto autobusy nepojedou.*
41.	**v době od (do)**	G	*V době od 20.10 do konce roku se bude provádět rekonstrukce úseku tratí.*
42.	**v období**	G	*Hospodářská krize v období třicátých let.*
43.	**v období od (do)**	G	*V období od 20. června do 30. července bude samoobsluha uzavřena za účelem dovolené.*
44.	**v procesu**	G	*V procesu industrializace vzniká těžký průmysl.*
45.	**v průběhu**	G	*V průběhu jednání vystoupilo několik delegátů.*
46.	**v rozmezí**	G	*5 dílů slovníku bylo vydáno v rozmezí devíti let.*
47.	**v rozpětí**	G	*Články publikované v rozpětí pěti let.*
48.	**v rozpětí od (do)**	G	*V rozpětí od 1 do 12 měsíců je možné tento typ účtu sjednávat s měsíční periodicitou.*
49.	**v údobí**	G	*V údobí dvou let duševně vyzrál.*
50.	**v údobí od (do)**	G	*V údobí od konce 90. let minulého století do začátku 20. let našeho století vládla v Čechách secese.*

51.	**v úvodu**	G	*V úvodu svého projevu zhodnotil současnou situaci.*
52.	**v závěru**	G	*V závěru zasedání hlasovali.*
53.	**ve stadiu**	G	*Dílo ve stadiu zrodu.*
54.	**ve středu**	G	*Stravoval se u své nevěsty vždy ve středu týdne.*
55.	**z doby**	G	*Stavba pochází z doby renesance.*
56.	**z období**	G	*Války z období imperialismu.*
57.	**za času / časů**	G	*Reformy za času/časů Marie Terezie.*
58.	**za dob(y)**	G	*Český stát za dob(y) Přemysla Otakara I. se vnitřně upevnil.*
59.	**za dobu**	G	*Výsledek výzkumu za dobu dvou let.*
60.	**zároveň s**	I	*Zároveň s prací architektonických týmů bude probíhat práce skupin průmyslového designu.*

(Kroupová, 1985; Blatná, 2006)